

СТРАТЕГІЯ ІНТИМІЗАЦІЇ ТА ТАКТИКИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В ІДІОДИСКУРСАХ Р. ФРОСТА ТА К. СЕНДБЕРГА (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ПОЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ МОДЕРНІЗМУ)

Статтю присвячено дослідженню комунікативно-прагматичної стратегії інтимізації вираження ліричного я в ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга. Інтимізація розуміється як комунікативна стратегія та реалізується в дискурсі низкою тактик, що створюють ефект близькості, дружби та безпосереднього емоційно-інтелектуального спілкування автора із читачем. Проаналізовано мовленнєві тактики її реалізації в поетичному тексті. Зосереджено увагу на виділенні спільних для обох авторів рис стратегії її мовленнєвих тактик її текстової реалізації, виявлено відмінності у використанні мовно-мовленнєвих засобів реалізації цієї стратегії в обох ідіодискурсах.

Ключові слова: ідіодискурс, комунікативно-прагматичні стратегії її тактики, ліричне я, інтимізація, поетичні твори Р. Фроста та К. Сендберга.

Бабич В. І. Стратегия интимизации и тактики ее реализации в идиодискурсах Р. Фроста и К. Сэндберга (на материале англоязычного поэтического дискурса модернизма). – Статья.

Статья посвящена исследованию коммуникативно-прагматической стратегии интимизации выражения лирического я в идиодискурсах Р. Фроста и К. Сэндберга. Интимизация рассматривается как коммуникативная стратегия, которая реализуется в дискурсе рядом тактик и создает эффект близости, дружбы и непосредственного эмоционально-интеллектуального общения автора с читателем. В статье проанализированы речевые тактики реализации стратегии в поэтическом тексте. Сосредоточено внимание на выделении общих для обоих авторов черт исследуемой стратегии и речевых тактик ее текстовой реализации, выявлены различия в использовании культурно-языковых средств реализации стратегии интимизации в обоих идиодискурсах.

Ключевые слова: идиодискурс, коммуникативно-прагматические стратегии и тактики, лирическое я, интимизация, поэтические произведения Р. Фроста и К. Сэндберга.

Babych V. I. Strategy of intimization and tactics of its realization in R. Frost and C. Sandburg's idiodiscourses (on the material of English poetical discourse of modernism). – Article.

The article presents communicative-pragmatic approach to the understanding of intimization. A number of existent discourse linguistic definitions of intimization are considered. Intimization is treated as a communicative strategy and is implemented by means of a number of tactics, that create an effect of closeness, friendliness and direct emotional communication with a reader. Author analyzes different tactics of the intimization strategy and their realization in poetic texts of American modernist poets. The article distinguishes common and peculiar features between R. Frost and C. Sandburg's strategies and tactics.

Key words: idiodiscourse, communicative and pragmatic strategies and tactics, lyrical I, intimization, R. Frost's poetic text and C. Sandburg's poetic text.

Постановка проблеми. З огляду на те, що поетичний текст визначається як полікодове повідомлення (Р. Барт) та є «актом впливу на адресата» – отримувача повідомлення, реципієнта [4, с. 81], а також ґрунтуючись на працях О. Воробйової, Л. Белехової, М. Акішиної, О. Заболотської та інших учених, у яких наголошується, що образності поетичного дискурсу різного часу, зокрема й епохи модернізму, притаманні такі основні функції, як естетично-експресивна, апелятивна та інформативна, а її інтегративною комунікативно-прагматичною функцією виступає сугестивність (де засоби виразності виходять на перший план, семантика слів стає другорядною, а сам поетичний текст спирається не стільки на логічно оформлені зв'язки, скільки на асоціації й інтонаційні відтінки, є зверненням до емоційної сфери читача тощо), виокремлені для нашого аналізу комунікативно-прагматичні стратегії вираження ліричного я відображають саме зазначені функції поетичного дискурсу: стратегія інтимізації – естетично-експресивну, стратегія аргументації – апелятивну, стратегія самопрезентації ліричного я – інформаційну.

Об'єктом нашого наукового пошуку є ліричне я як центральне поняття суб'єктної сфери в по-

етичних ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга. Предметом аналізу виступає стратегія інтимізації та тактики її реалізації в поетичних текстах.

Метою статті є виявлення спільних і відмінних рис у використанні мовно-мовленнєвих засобів реалізації стратегії інтимізації в ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга.

Стратегія інтимізації передбачає звернення автора до емоційно-почуттєвої сфери читача через повідомлення про свої почуття, щоб викликати емоційний відгук адресата та створити сприятливе тло для внесення необхідних авторові ідей у свідомість читача.

Поняття інтимізації сьогодні висвітлено досить ґрунтовно й різнопланово, а саме в контексті різних наукових парадигм: філософської (В. Руднєв), літературознавчої (М. Бахтін), культурологічної (Б. Шифрін), мовознавчої (Ю. Бельчиков, І. Білодід, Л. Булаховський, С. Денисова, А. Корольова, Г. Почепцов). Соціально-культурна значущість інтимізації як категоріальної ознаки різних типів комунікації детермінує не лише постійну увагу до засобів її лінгворепрезентації, а й неусталеність дослідницьких позицій у питаннях їх кваліфікації та інтерпретації (Ю. Бельчиков, Л. Булаховський,

А. Корольова, А. Палійчук та інші вчені). Водночас на тлі досить інтенсивних лінгвістичних студій поза належною увагою дослідників залишаються мовно-мовленнєві засоби вираження інтимізації в поетичному дискурсі модернізму.

Спіраючись на модель Р. Якобсона, відповідно до якої будь-який комунікативний акт являє собою контакт адресанта та адресата у зв'язку з певним чином закодованим повідомленням, що вказує на певний контекст [7, с. 198–200], багато вчених стверджують, що в модерністському дискурсі ця модель виявляється «переверненою», зорієнтованою не на передачу повідомлення, а на його «дешифрування». У зв'язку із цим контакт стає проблематичним; контекст, як і естетичний код, підлягає рефлексивному реконструюванню; функції повідомлення перерозподіляються між компонентами комунікативного акту, а відмінності між відправником та отримувачем зводяться до нуля. У результаті цього змістом повідомлення є весь комунікативний акт, уся комунікативна ситуація [9, с. 47].

Інтимізація – це стратегія підкреслення тотожності адресанта й адресата, спроба побудувати спілкування між різними суб'єктами за моделлю автокомунікації.

Формою реалізації інтимного слугує ототожнення автора та повідомлення, прагнення звести мистецтво до «приватного листа, відправленого за невідомою адресою». Текст має бути насичений знаками тілесної присутності, він стає важливим і значущим як інобуття, оскільки, на переконання Б. Поплавського, «навіть у повороті голови, у тоні є більше людини, ніж у всіх її віршах» [6, с. 256].

Реалізація комунікативно-прагматичної стратегії інтимізації в ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга здійснюється за допомогою низки мовленнєвих тактик, спільних для обох представників американського поетичного дискурсу модернізму, до яких ми відносимо тактику відвертості, тактику прямого звернення до адресата, тактику емоційного споріднення з адресатом.

Зауважимо, що визначений перелік не є вичерпним, проте звертаємо увагу на найбільш вживані тактики, притаманні обом ідіодискурсам, що досліджуються.

Перейдемо до аналізу прикладів.

*One of **my** wishes is that those dark trees,
So old and firm they scarcely show the breeze,
Were not, as 'twere, the merest mask of gloom,
But stretched away unto the edge of doom.
I should not be withheld but that some day
Into their vastness **I should** steal away,
Fearless of ever finding open land,
Or highway where the slow wheel pours the sand.
I do not see why I should e'er turn back,
Or those **should** not set forth upon **my** track
To overtake **me**, who **should** miss **me** here*

*And long to know if still **I** held them dear.
They **would** not find **me** changed from
him they knew –
Only more sure of all **I** thought was true.*

(R. Frost "Into My Own")

У цьому вірші образ автора постає ширим і відвертим до адресата за допомогою використання таких мовно-мовленнєвих засобів, як постійне вживання особових та присвійних займенників першої особи однини *I, me, my*, модального дієслова *should*, яке неодноразово повторюється в синтаксичній конструкції *I should*, та модального дієслова *would* (*They would not find me changed*); застосування епітетів (*those dark trees... So old and firm; open land; slow wheel*), метафор (*the merest mask of gloom; stretched away unto the edge of doom; highway where the slow wheel pours the sand; set forth upon my track*), оцінних лексичних одиниць (*gloom, doom, dear*); використання складних (здебільшого складнопідрядних) поширених речень.

Навіть у самій назві вірша "Into My Own" («Шлях до себе») автор нібито запрошує читача приєднатись до своїх найпотаємніших мрій і надій, відкриваючи адресату свої думки й бажання, сподіваючись на те, що адресат зможе їх осягнути та поділити.

Подібний приклад тактики відвертості щодо адресата знаходимо в поезії К. Сендберга:

*After the last red sunset glimmer,
Black on the line of a low hill rise,
Formed into **moving shadows, I saw**
A plowboy and two horses lined against the gray,
Plowing in the dusk the last furrow.
The turf had **a gleam of brown,**
And smell of soil was in the air,
And, cool and moist, **a haze of April.**
I shall remember you long,
Plowboy and horses against the sky in shadow.
I shall remember you and the picture
You made for me,
Turning the turf in the dusk
And haze of an April gloaming.*

(C. Sandburg "Plowboy")

Мовностилістичними засобами вираження ліричного *я* в процесі реалізації цієї мовленнєвої тактики є також використання особових і присвійних займенників першої особи однини, які, проте, чергуються з особовими займенниками другої особи; вживання епітетів і метафор (*the last red sunset glimmer; moving shadows; a gleam of brown; a haze of April*), модального дієслова *shall* та лексико-синтаксичних повторів із ним (*I shall remember you*).

Як бачимо, в ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга тактика відвертості щодо адресата, яка реалізує загальну комунікативно-прагматичну стратегію інтимізації, у вербальній площині представлена такими мовно-мовленнєвими засо-

бами, як використання особових і присвійних займенників першої особи однини та другої особи, модальних дієслів, оцінної лексики, епітетів і метафор, синтаксичних повторів, складнопідрядних поширених речень тощо.

Тактику прямого звернення до адресата спостерігаємо в початковому фрагменті вірша Р. Фроста "Wind and Window Flower":

**Lovers, forget your love,
And list to the love of these.
She a window flower,
And he a winter breeze.**

(R. Frost "Window and Window Flower")

Привертаючи увагу своїх читачів, автор твору робить припущення, що вони вже пізнали досвід любові, а тому він звертається до них, використовуючи лексичну одиницю *lovers*, та застосовує спонукальну синтаксичну конструкцію наказового способу дії (**forget your love, And list to the love of these**).

Ще один приклад застосування тактики прямого звернення до адресата знаходимо в такому вірші Р. Фроста:

**"Willis, I didn't want you here today:
The lawyer's coming for the company.
I'm going to sell my soul, or, rather, feet.
Five hundred dollars for the pair; you know".**

<...>

**"I half suspect you knew, and came on purpose
To try to help me drive a better bargain".**

<...>

"Watch for him, will you, Will? You let him in".

<...>

**"But your flowers, man, you're selling out your
flowers".**

<...>

"But what about your flora of the valley?"

<...>

"You'll find it is. Let your friend look at it".

<...>

**"Don't stop to try to now. You'll miss your train.
Good-by" He flung his arms around his face.**

(R. Frost "Self-Seeker")

У наведених прикладах вірш побудований у вигляді діалогу між автором і ліричним героєм на ім'я Уїліс. Вербальними засобами реалізації тактики прямого звернення до адресата виступають звернення з використанням ім'я адресата (**Willis, I didn't want you here today; will you, Will?**), лексичної одиниці *man* (**But your flowers, man, you're selling out your flowers**); використання особового займенника другої особи *you* та присвійного займенника другої особи *your*, сталого вислову *you know*, синтаксичних конструкцій наказового способу (**Watch for him, will you, Will? You let him in; Don't stop to try to now**) та питальних речень (**But what about your flora of the valley?**).

З ідіодискурсу К. Сендберга наведемо такий приклад:

**Roses and gold
For you today,
And the flash of flying flags.
I will have
Ashes,
Dust in my hair,
Crushes of hoofs.
Your name
Fills the mouth
Of rich man and poor.
Women bring
Armfuls of flowers
And throw on you.
I go hungry
Down in dreams
And loneliness,
Across the rain
To slashed hills
Where men wait and hope for me.**

(C. Sandburg "Places")

Тактика прямого звернення до адресата в цьому випадку також реалізується за допомогою використання особового й присвійного займенника другої особи (**Roses and gold For you today; Women bring Armfuls of flowers And throw on you; Your name Fills the mouth Of rich man and poor**). Проте К. Сендберг, на відміну від Р. Фроста, на синтаксичному рівні реалізації тактики, що аналізується, використовує здебільшого односкладні речення та парцельовані конструкції, комунікативно-прагматична функція яких полягає в здійсненні впливу на емоційно-почуттєву сферу адресата.

Отже, реалізація мовленнєвої тактики прямого звернення до адресата в ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга пов'язана з використанням особових і присвійних займенників другої особи, прямого звернення до адресата на ім'я або із застосуванням відповідних лексичних одиниць, використанням синтаксичних конструкцій наказового способу дії та питальних речень, односкладних речень і парцельованих конструкцій.

Ще однією тактикою реалізації комунікативно-прагматичної стратегії інтимізації є тактика емоційного споріднення з адресатом.

**We make ourselves a place apart
Behind light words that tease and flout,
But oh, the agitated heart
Till someone really find us out.
Tis pity if the case require
(Or so we say) that in the end
We speak the literal to inspire
The understanding of a friend.
But so with all, from babes that play
At hide-and-peek to God afar,
So all who hide too well away
Must speak and tell us where they are.**

(R. Frost "Revelation")

У цьому прикладі мовно-мовленнєвими засобами реалізації тактики емоційного споріднення з адресатом у процесі вираження ліричного *я* виступають особові та зворотні займенники першої особи множини *we, us, ourselves*, неозначений займенник *someone*, узагальнюючий займенник *all*, звертання до адресата з використанням модального дієслова *must* (*all who hide too well away **Must** speak and tell **us** where they are*), епітети й метафори (*light words that tease and flout; agitated heart*), емоційно забарвлені лексичні одиниці *pity, inspire, friend*.

Ця ж тактика реалізації комунікативно-прагматичної стратегії інтимізації у вираженні ліричного *я* в ідіодискурсі К. Сендберга представлена як схожими, так і дещо відмінними вербальними засобами.

*The flutter of blue pigeon's wings
Under a river bridge
Hunting a clean dry arch,
A corner for a sleep –
This flutters here in a woman's hand.
A singing sleep cry,
A drunken poignant two lines of song,
Somebody looking clean into yesterday
And remembering, or looking clean into
To-morrow, and reading, –
This sings here as a woman's sleep cry sings.
Pigeon friend of mine,
Fly on, sing on.*

(C. Sandburg "Pigeon")

У цьому вірші знов-таки звертаємо увагу на використання автором твору епітетів і метафор (*Hunting a clean dry arch; A corner for a sleep; A singing sleep cry; A drunken poignant two lines of song*), неозначеного займенника *someone*. Проте ліричним героєм у цьому творі виступає блакитний голуб – символ миру та сподівання на щасливе життя. З метою емоційного впливу на адресата автор порівнює птаха із жінкою (*This flutters here in a woman's hand; This sings here as a woman's sleep cry sings*), використовує паралельні конструкції з антитезою (*looking clean into yesterday – looking clean into To-morrow*), начеб-

то говорячи читачу про те, що життя, яке він прожив учора, обов'язково продовжиться завтра. У фінальних рядках вірша автор звертається до ліричного героя, називаючи птаха своїм другом (*Pigeon friend of mine*), і використовує спонукальні конструкції в наказовому способі дії (*Fly on, sing on*), які можна інтерпретувати як заклик до продовження життя.

Отже, мовно-мовленнєвими засобами реалізації тактики емоційного споріднення з адресатом у межах загальної комунікативно-прагматичної стратегії інтимізації в процесі вираження ліричного *я* в американському поетичному дискурсі модернізму виступають особові, присвійні та зворотні займенники першої особи множини, неозначені й узагальнюючі займенники, епітети, метафори, емоційно забарвлені лексичні одиниці, паралельні синтаксичні конструкції, модальні дієслова та речення в наказовому способі дії.

Висновки. Таким чином, авторська комунікативна стратегія інтимізації створює ефект близькості, дружби й безпосереднього емоційно-інтелектуального спілкування автора із читачем. Інтимізація, реалізуючись у дискурсі за допомогою низки комунікативних тактик, сприяє також імітації усної розмови в тексті та викликає ілюзію дійсності, синхронності художньої комунікації.

Вербальними засобами реалізації мовленнєвих тактик, які розкривають комунікативно-прагматичну стратегію інтимізації в процесі вираження ліричного *я* в американському поетичному дискурсі епохи модернізму, виступають особові й присвійні займенники першої особи однини та другої особи, особові, присвійні й зворотні займенники першої особи множини, неозначені та узагальнюючі займенники, пряме звернення до адресата на ім'я або із застосуванням відповідних лексичних одиниць, модальні дієслова, оцінні та емоційно забарвлені лексичні одиниці, епітети, метафори, синтаксичні повтори, складнопідрядні поширені речення, синтаксичні конструкції наказового способу дії та питальні речення, однокладні речення й парцельовані конструкції.

Література

1. Безугла Л. Когнітивно-прагматичні характеристики імпліцитних смислів у німецькомовному дискурсі : автореф. дис. ... докт. філол. наук / Л. Безугла. – К., 2009. – 28 с.
2. Болотнова Н. Поэтическая картина мира и ее изучение в коммуникативной стилистике текста / Н. Болотнова // Сибирский филологический журнал. – 2003. – Вып. 3–4. – С. 198–207.
3. Воробьева О. Текстовые категории и фактор адресата / О. Воробьева. – К. : Высшая школа, 1993. – 199 с.
4. Зірка В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі : автореф. дис. ... докт. філол. наук : спец. 10.02.02 «Російська мова» / В. Зірка. – К., 2005. – 26 с.
5. Иссерс О. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. Иссерс. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 284 с.
6. Поплавский Б. О мистической атмосфере молодой литературы в эмиграции / Б. Поплавский // Поплавский Б. Неизданное. Дневники. Статьи. Стихи. Письма / Б. Поплавский. – М. : Христианское изд-во, 1996. – С. 256–259.
7. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика / Р. Якобсон // Структурализм: «за» и «против». – М. : Прогресс, 1975. – С. 193–230.
8. Dillard J. Primary and secondary goals in the production of interpersonal influence messages / J. Dillard, C. Segrin, J. Harden // Communications Monographs. – 1989. – Vol. 56. – P. 19–38.
9. Faryno J. Дешифровка / J. Faryno // Russian Literature. – 1989. – Vol. XXVII. – P. 1–68.
10. Kellerman K. Communication: Inherently Strategic and Primarily Automatic / K. Kellerman // Communication Monographs. – 1992. – Vol. 59. – P. 288–300.